

Beeldbeseft 8

Inleiding in de compositie 10

- Waarom dit boek? 10
- Compositie 11
- Historie 13
- Het begin 16
- Slechte composities 18

Zien 23

- Licht 23
- Kleur 24
- Contrast 25
- Statische en dynamisch elementen 26
- Formaat 26
- Context 27
- Menselijke elementen 27
- Gestaltwetten 27
- Blickveld 34

• Scherp, onscherp, het midden en diepte 35

- Ooghoogte 36
- Cultureel en persoonlijk 37
- Tijd en nauwkeurigheid 37
- Centriciteit en excentriciteit 40
- Fomo 41

Apparatuur in relatie tot beeld 43

- Groothoekobjectief 44
- Standaardobjectief 44
- Teleobjectief 44
- Statief 46

Beeldelementen en beeldaspecten 50

- Punten 50
- Lijnen 51
- Horizontale lijnen 51

- Verticale lijnen 52

- Schuine lijnen 54
- S-, Z-, U- of C-curve 56
- Lijnen als onderwerp 56
- Verbindende lijnen 58
- Scheidende lijnen 58
- Denkbeeldige lijnen 59
- Vormen 60
- Vormsoort 60
- Hardheid 62
- Variatie 62
- Licht 64
- Silhouetten 64
- Texturen en patronen 67
- Emoties 67
- Patronen 67
- Contrast 69
- Onderwerpen 69

Beeldopbouw 73

Compositieregels 74

- Leren 74
- Symmetrische en asymmetrische compositie 74
- Statische en dynamische compositie 76
- Gulden snede 78
- Regel van derden 82
- Diagonaalmethode 84
- Dynamische symmetrie 85
- Centraalcompositie 90
- Macht 90
- Geen uitgesproken richting 91
- Symmetrie 91
- Oogcontact 91
- Eenzaamheid 91

• Excentrische compositie 92

- Driehoekscompositie 92
- Cirkel- en ovaalcompositie 94
- Horizontaalcompositie 95
- Verticaalcompositie 95
- Diagonaalcompositie 96
- Kruiscompositie 96
- Radiale compositie 97
- Rechthoekcompositie 97
- Lettercompositie 98
- Regel van oneven aantallen 98
- Een-, twee- en driepuntscompositie 102
- Regel van variatie 104
- Regel 'dichtbij genoeg' 106
- Overall compositie 106

Beeldopbouw 110

- Positionering, ruimte en relatie tussen de elementen 110
- Wat positionering vertelt 110
- Afstand tussen de elementen 112
- Negatieve ruimte 114
- Standpunt 117
- Evenwicht 120
- Leading lines 124
- Symmetrie en herhaling 125
- Separatie 128
- Contrast 129
- Kijkrichting onderwerp 130
- Kijkrichting mens 132
- Randen 133

- Alles los 135
- Het beeld vullen 135
- Afstand tot je onderwerp 137
- Kaders 138
- Blik gevangenhouden 140
- Decisive moment 142
- Beeldverhoudingen en oriëntatie 143
- Oriëntatie 143
- Langgerekt 146
- Vierkant 148

Licht 152

- Lichtrichting 154
- Meelicht 154
- Tegenlicht 156
- Zijlicht 158
- Direct of diffuus licht 160
- High- en low-key 161
- High-key 161
- Low-key 162
- Hulplicht 162

Kleur 165

- Kleuren 165
- Kleurtoon of tint 165
- Verzadiging 165
- Helderheid of intensiteit 165
- Warm of koud 166
- Kleurenleer 168
- Harmonie 170
- Kleurcontrast 172
- Kleur-tegen-kleurcontrast 172
- Licht-donkercontrast 172
- Koud-warmcontrast 176
- Complementair contrast 176
- Simultaancontrast 178
- Kwaliteitscontrast 178
- Kwantiteitscontrast 178
- Afzonderlijke kleuren 180
- Rood 180
- Geel 181
- Blauw 182
- Oranje 183
- Groen 184

- Paars/violet 185
- Wit 186
- Zwart 186

Schaal en diepte 188

- Atmosferisch perspectief 189
- Scherp-onscherp 191
- Groot-klein 192
- Lineair perspectief 193
- Forced perspective 194
- Menselijke maat 195
- Licht-donker 197
- Warm-koud 198

Dynamiek 200

- Bewegingslijnen 200
- Lange sluitertijden 201
- Meervoudige belichting 206
- Overhellen 208
- Herhaling 209

Beeld in praktijk 211

Beeldtaal 212

- Voor jezelf 212
- Voor anderen 213
- Aalbaarheid 214
- Kleur en licht 216
- Doel en doelgroep 216

Toegepaste composities 218

- Landschappen 218
- Planten en paddenstoelen 222
- Dieren 224
- Minimalistische beelden 226
- Abstracte beelden 228

Slotwoord 232

- Imperfectie 233
- Wabi Sabi 233
- Het laatste woord 236

Bijlagen 238

- Bijlage 1 - Checklist compositie 238
- Bijlage 2 - Compositievinder 239

Literatuur 237

Colofon 240

Evenwicht

In iedere foto dient te worden gestreefd naar balans. Dit is belangrijker dan welke compositieregel ook. Henry Rankin Poore ('Pictorial Composition and the Critical Judgement of Pictures', 1903) heeft hiervoor een mooie oefening: "Vind het werkelijke midden van de afbeelding en trek er een verticale en horizontale lijn doorheen. De verticale verdeling is des te belangrijker, omdat het natuurlijke evenwicht zich aan de zijanten van een centrale ondersteuning bevindt (zoals bij een weegschaal). Het zal blijken dat het werkelijke middelpunt van het canvas ook het werkelijke draaipunt of middelpunt is van het beeld. Rond zo'n punt groeperen de verschillende componenten zich, trekkend en slepend en strijdend in hun claim om aandacht, het bevredigende beeld toont evenveel ontwerp van evenwicht aan de ene kant van het centrum als aan de andere, en het beeld compleet in balans is met dit evenwicht boven en onder de horizontale lijn."

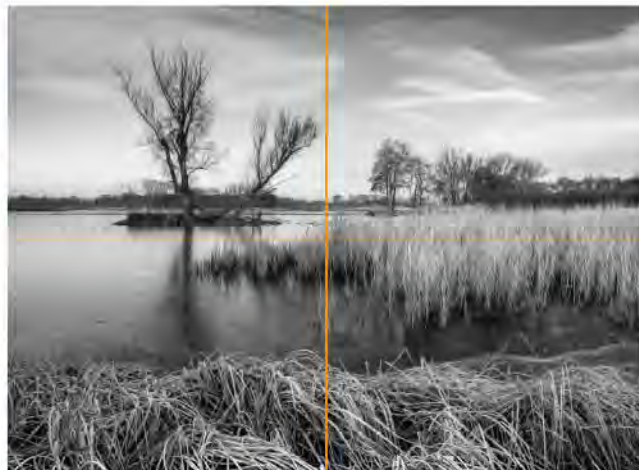
Een foto is dus als een weegschaal: deze moet in balans zijn. Concreet betekent het dat er overal in het beeld iets moet gebeuren. Hou je hand maar

eens voor een helft van de foto en vervolgens voor de andere helft. Zijn beide delen interessant? Is het antwoord nee, dan is er sprake van een onbalans; de weegschaal slaat door. Door de onbalans kijkt een foto minder prettig. Misschien nog wel belangrijker: een groot deel bestaat bij een dergelijke onbalans uit 'niets'. Het leidt alleen maar de aandacht af van je onderwerp. Zoek daarom naar balans in een foto. Dit kan door een andere positie in te nemen, maar ook door te wachten totdat bijvoorbeeld een vogel of een wolk op de 'goede' plek in je beeld verschijnt. Een andere optie is wat verder in te zoomen of een ander objectief te gebruiken. Heb je dat niet paraat, kijk dan eens achteraf hoe je de foto krachtiger kunt bijsnijden.

Evenwicht kun je op verschillende manieren bereiken. De gemakkelijkste vorm is gebruik te maken van twee elementen die 'even zwaar' zijn. Heb je aan de linkerkant bijvoorbeeld een markante boom in je foto, dan helpt het om rechts een soortgelijke boom in je beeld te betrekken. Symmetrie is de ultieme vorm van het werken met gelijke delen; je hebt nu aan beide zijden van het beeld exact dezelfde opbouw en massa.

Wanneer je dit beeld verticaal doormidden deelt, blijven twee interessante delen over. De foto is goed in balans. Ook wanneer je het beeld verticaal doormidden deelt, blijven beide delen aantrekkelijk.

Zowel links als rechts bevindt zich veel massa aan bomen, die elkaar op deze wijze in evenwicht houden.

De bloeiende wilgen vormen een forse massa. Twee eendjes, hoe klein ook, bieden tegenwicht. Zonder deze eendjes is het lege vlak aan de rechterkant te groot en slaat de balans naar links door.

Wellicht kun je je de ingewikkelde formules uit de natuurkundeles nog wel herinneren, waarbij je met een geringe inspanning door middel van een hefboom een groot gewicht kunt tillen. Met hetzelfde principe kun je de foto in evenwicht brengen, waarbij het formaat (de massa) aan beide zijden van het beeld fors kan verschillen. Voorwaarde is dat beide delen ver uit elkaar staan en dat het evenwichtspunt zich nabij het zwaarste element bevindt. Je hebt immers ruimte nodig voor de hefboom.

Het gebruiken van het weegschaal- of hefboomprincipe zijn twee bekende manieren om een foto in balans te krijgen. Er zijn echter nog meer manieren, waarbij uit wordt gegaan van de verschijningsvorm van de afzonderlijke elementen in een foto.

- Hardheid: harde elementen trekken in een foto meer aandacht dan zachte elementen (inclusief scherpe en onscherpe elementen). Een klein hard element biedt evenwicht aan een groot

element met een diffuse rand. Hetzelfde geldt voor kleine elementen met complexe patronen of texturen die meer gewicht in de strijd gooien.

- **Vorm:** harde vormen, zoals vierkanten en driehoeken, leggen meer gewicht in de schaal. Een klein element met een harde vorm zorgt daarom voor evenwicht bij een groot element met een organische vorm.
- **Kleur:** verzadigde, warme kleuren trekken meer aandacht dan koele, weinig verzadigde kleuren. Wanneer een groot element een koele kleur heeft, kan dat eenvoudig in balans worden gebracht door een klein element in een warme kleur.
- **Licht:** een donker element weegt zwaarder dan een licht element. Hier geldt hetzelfde als

bij kleur: zolang het grote element lichter van kleur is dan het kleine donkere element, zijn deze goed met elkaar in balans te brengen.

- **Voorgrond-achtergrond:** een element in de voorgrond (bij een landschapsfoto) valt meer op dan de achtergrond. Het element in de voorgrond dient daarom kleiner te zijn dan het element in de achtergrond om de balans te bewaren, tenzij het natuurlijk om dat ene element in de voorgrond gaat en de achtergrond slechts het decor vormt.

Er zijn dus veel manieren om een foto in balans te krijgen. In de schilderkunst kun je hier eenvoudig op anticiperen, in de natuur is dit een stuk complexer en vergt het goed kijken.

De knop aan de rechterkant zorgt voor balans in deze foto. Mijn zijn donkere tint en harde vorm legt hij veel gewicht in de schaal tegenover de lichte, grotere bloem die bovendien veel diffuser is qua rand.

Het is altijd de moeite waard om in het vliegtuig je camera bij de hand te houden. Hier valt het late avondlicht prachtig op een slingerende rivier. De grote wolk rechts zorgt voor balans. In beide helften van de foto gebeurt iets, waarbij de rivier hard omlijnd is en daarmee 'zwaarder' is dan de grotere, maar ook diffuse wolken.

In het water bevindt zich een groot vlak aan cirkels. Dit grote vlak wordt in balans gehouden door het kleinere, maar complexere vlak van (de bladeren van) het boompje.

Designprincipes

Dit hoofdstuk behandelt veel elementen die belangrijk zijn voor een geslaagde compositie. Vanuit het grafisch ontwerp worden de volgende designprincipes (ontwerpprincipes) onderscheiden:

- **Nadruk:** een herkenbaar onderwerp. Zonder twijfel moet de toeschouwer meteen weten waar het om gaat. Het belangrijkste ontwerpprincipe!
- **Balans:** het gehele beeld moet in evenwicht zijn.
- **Contrast:** in alle mogelijke vormen, zoals elders in dit boek wordt behandeld, zoals grootte en kleuren. Contrast helpt de nadruk te leggen op je onderwerp.
- **Harmonie:** alles in beeld moet op een bepaalde manier bij elkaar horen.
- **Beweging:** geen letterlijke beweging, maar de beweging van het oog over het beeld. Een logische geleiding dus.
- **Herhaling (ritme):** herhaling door dezelfde elementen, maar ook in bijvoorbeeld kleuren.
- **Formaat:** de grootte en het visuele gewicht van de elementen in een foto, en hoe deze zich tot elkaar verhouden.
- **Hiërarchie:** de volgorde van de elementen in je foto op basis van belangrijkheid.
- **Variatie:** er moet wel genoeg variatie in het beeld zitten om het geheel spannend te houden.
- **Witruimte:** negatieve ruimte rond je onderwerp.
- **Kleur:** omdat kleur enorm sfeerbepalend is en ergens stevig de nadruk op kan leggen, wordt ook kleurgebruik onder de designprincipes geschaard.

De een spreekt over zeven basisprincipes, de ander over twaalf. Hoeveel het er ook zijn, allemaal helpen ze het beeld te ordenen. Een grafisch vormgever begint echter natuurlijk met een blanco vel, waar de fotograaf het moet doen met een reeds 'ingekleurd canvas'.

Beeldelementen en beeldaspecten

Ieder tweedimensionaal beeld, dus ook een foto, is opgebouwd uit punten, lijnen, vormen (vlakken), toon en kleur.

Deze onderdelen worden de beeldelementen genoemd. Een beeld kan bestaan uit één van de elementen, maar is meestal een combinatie van meerdere elementen.

De beeldelementen zelf creëren nog geen afbeelding. Daarbij komen de beeldaspecten ruimte (perspectief), licht, structuur/textuur en compositie om de hoek kijken. De begrippen beeldelementen en beeldaspecten worden regelmatig door elkaar gebruikt, maar zijn dus in principe verschillende zaken die niet zonder elkaar gezien kunnen worden. Vaak worden er nog extra aspecten benoemd, zoals afmeting, afstand en balans. Dit hoofdstuk zoomt in op de beeldelementen punten, lijnen, vormen en het beeldaspect texturen. Toon, kleur en compositie komen elders in dit boek uitgebreid aan bod.

Punten

Een punt is het eenvoudigste beeldelement: in de basis een stip, niks meer, niks minder. Wanneer je de letterlijke definitie van een punt aanhoudt, blijft er in de natuurfotografie niet zo heel veel over. Eigenlijk verschijnen alleen sterren als puntjes in een foto. Natuurlijk zijn er in de natuur genoeg andere stippen te vinden, maar die maken dan altijd deel uit van een groter geheel,

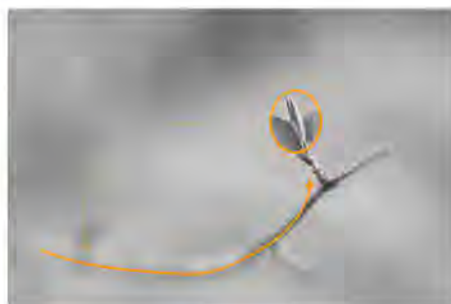
zoals de stippen op insecten. Wat we stippen op een paddenstoel noemen, zijn eigenlijk al geen punten meer, maar kleine vlekjes.

Om 'punten' niet helemaal uit te sluiten in de natuurfotografie, zou je een punt ook kunnen opvatten als 'het uiterste uiteinde', zoals een berg- of bladpunt. Door de uitgesproken vorm en beëindiging trekken dergelijke elementen automatisch al snel de aandacht naar zich toe. Daarnaast zijn ook kleine onderwerpen in een verder grotendeels egale achtergrond als punt aan te merken, zoals een vogel in de lucht. De benaderingswijze van dergelijke kleine objecten binnen een compositie is immers gelijk aan die van een werkelijke punt.

Uiteraard kunnen er ook meerdere punten in een foto aanwezig zijn, zoals een groep overvliegende vogels. Omdat het dus meestal gaat om kleine elementen binnen een rustige setting, gaan de punten al snel een interactie met elkaar aan. Ze vormen groepen of denkbeeldige lijnen.

Een klein toefje ontkiend lentegroen kun je beschouwen als een punt, omdat er verder geen scherpe details in de foto aanwezig zijn. De onscherpe tak fungeert als invoerende lijn. Door de oriëntatie van het blaadje en het subtiele spel van licht en donker blijft je oog binnen het beeld gevangen.

Repeterende horizontale lijnen. Een paar bomen doorbreken dit patroon en voegen spanning toe. Het beeld wordt aan de bovenzijde begrensd door de donkere wolk en aan de onderzijde door het wat donkerdere vlak.

Lijnen

Verbind twee punten en je hebt een lijn. Lijnen kom je overal tegen: als fysieke lijn in het landschap, of vaak in de vorm van een 'omlijning', de rand van fysieke elementen. Contrast zorgt ervoor dat we de lijnen als zodanig gaan herkennen, door verschil in helderheid of bijvoorbeeld kleur. Lijnen zijn kort of lang, dik of dun, recht of krom. Lijnen verbinden of scheiden, geven richting of begrenzen juist. Lijnen hebben dan ook een grote waarde voor veel natuurfoto's.

Horizontale lijnen

Een horizontale lijn staat netjes horizontaal in beeld (de horizon zelf is de meest prominente horizontale lijn). Nogal logisch denk je nu, maar dit heeft een groot gevolg voor de uitstraling. Omdat de lijn 'ligt', maakt deze een passieve indruk. Daarnaast volgt een horizontale lijn netjes de rand van de foto, waardoor de lijn zeer statisch is, zeker als het ook nog eens een liggende 'landscape'-foto betreft. Hoe langer of opvallender de lijn, hoe passiever en statischer deze ervaren wordt.

Bedenk dat ook de randen van je foto, de passe-partout of de lijst lijnen vormen die richting geven aan je foto. Omdat het louter horizontale en verticale lijnen betreffen, die ook nog eens netjes voorspelbaar in een hoek van 90 graden staan, zijn het zeer statische lijnen. De lijnen in je foto ga je automatisch vergelijken met die van dat kader. Lijnen kunnen dan repeterend zijn of zich niks van het kader aantrekken.

Wat een avond! Eerst verscheen er een vos, gevolgd door een reebok en een das als afsluiter. Waar je de 'horizon' plaatst, heeft een groot effect op de uitstraling van het beeld. In de linkerfoto staat de horizon laag in beeld: een solide basis, maar wel uitermate passief. De horizon ligt immers bijna op de 'bodem' van de foto. Bij de rechterfoto dient de horizon niet als basis, maar als begrenzing aan de bovenzijde. De foto voelt luchtiger, minder zwaar.

Tegelijkertijd is een horizontale lijn iets natuurlijks, alleen al omdat we gewend zijn aan de horizon in ons vlakke land. Een horizontale lijn zal daardoor niet snel storen. Sterker nog, hij kan dienen als een solide basis waarop de rest van de foto rust. Op deze manier bewijst een horizontale lijn ook in een staande foto zijn nut.

Verticale lijnen

Omdat verticale lijnen rechtop staan, hebben ze een veel actievere uitstraling. Ze vechten tegen de zwaartekracht (neerwaartse kracht) of ze ontsnappen er juist aan (opwaartse kracht). Ze volgen echter nog altijd de rand van de foto en zijn daarmee evengoed statisch. Met verticale lijnen benadruk je de hoogte, maar anders

dan bij horizontale lijnen, kan het storend zijn als de foto's aan de boven- of onderzijde uit beeld lopen. Je weet immers dat alle verticale lijnen ergens een einde hebben (bomen reiken echt niet tot in de hemel). Dit probleem is te verhelpen door actief op zoek te gaan naar een logische beëindiging van de verticale lijnen. Verticale lijnen begrenzen gevoelsmatig sterker een ruimte dan horizontale, denk aan onze ervaring met muren en hekken.

Verticale lijnen in een staande foto benadrukken de hoogte. Het voelt logisch om verticale lijnen louter in dergelijke foto's te gebruiken. Toch zijn ook liggende foto's zeer geschikt voor verticale lijnen. Het zorgt voor een spannend ritme.

Een grote rupsdoder in een wereld van verticale lijnen. Door de liggende oriëntatie van de foto, ontstaat een interessant patroon van verticale lijnen, waarbij de verschillende kleuren regelmatig terugkomen. Een klein maar essentieel detail is het groene sprietje rechts: dit begrenst het beeld met zijn afwijkende kleur.

Een ree in Zweden op een wel heel fraaie plek. De markante bomen maken de foto. De verticale stammen worden aan de onderzijde begrensd door het gras, aan de bovenzijde door de bladeren, waardoor de lijnen niet storend het beeld uit lopen.

Dagen met halfbewolkt weer zijn prachtig in de bergen, omdat je doorlopend met spotlicht en schaduw kunt spelen. De voorste rug bevindt zich in de schaduw en tekent zich daardoor krachtig af ten opzichte van de achtergrond. Een diagonale lijn is geboren. De diagonale lijn heeft de 'juiste' hoek om binnen de beeldverhouding van 3:2 exact op twee hoeken van de foto uit te komen (links). Je knipt het beeld zo echter op in twee helften. Door net uit de hoeken te blijven (rechts) voeg je spanning toe en blijft de diagonaal zijn werk doen.

Schuine lijnen

Schuine lijnen trekken zich niks aan van de horizontale en verticale lijnen van de randen van een foto, daarom voegen dergelijke lijnen veel dynamiek toe aan een foto. Geen enkele lijn geeft zoveel richting en een gevoel van snelheid als een schuine lijn. Omdat je schuine lijnen automatisch aantreft in het natuurlijke perspectief bij lijnen die van je weglopen, kunnen schuine lijnen ook voor diepte zorgen.

Diagonale lijnen zijn een specifieke soort schuine lijn: deze wijzen naar een hoek, waar schuine lijnen een willekeurige oriëntatie hebben. De gewetensvraag dient zich aan waar je de diagonale lijnen laat beginnen:

- Exact uit een hoek. Door zeer secuur te werken, laat je zien dat je oog hebt voor

detail. De foto oogt automatisch netjes en doordacht. De keerzijde is dat er toch weer contact gezocht wordt met de rand van de foto en de diagonaal daardoor minder dynamisch wordt.

- Een stukje uit een hoek. De lijn zoekt geen contact met de rand van de foto en behoudt zijn dynamische spanning. Afhankelijk van het onderwerp en de rest van de compositie kan het echter wel weer wat onzorgvuldig overkomen.

Waar je een diagonaal laat beginnen, hangt af van je onderwerp en je persoonlijke voorkeuren. Omdat schuine lijnen een willekeurige oriëntatie hebben, kunnen ze gaan 'zweven'. Dit kun je voorkomen door meerdere schuine lijnen met elkaar te combineren.

Het verhaal van diagonale lijnen geldt uiteraard niet alleen voor landschappen, maar voor alle vormen van fotografie.

In deze foto zitten veel schuine lijnen (en zelfs een enkele diagonaal). Toch gaan de lijnen niet zweven, omdat ze samen het onderwerp zijn: de wortels.

Ijskoude sneeuw in kil blauw licht. Toch doet de foto vriendelijk en zacht aan door de slingerende lijnen.

Vanuit de lucht heb je fraai zicht op slingerende lijnen in het landschap. Ze leiden je oog automatisch door de foto. Een tweede, wat minder dominante, groene lijn volgt eenzelfde verloop als de andere. De herhaling brengt, hoe subtiel ook, een stukje rust.

S-, Z-, C- of U-curve

Een lijn hoeft zeker niet recht te zijn, lijnen bestaan immers in vele vormen. Wanneer je werkt met een S-, C- of U-vorm wordt je oog op een vriendelijke, ongedwongen, natuurlijke manier door het beeld geleid. Zachte rondingen staan ook voor sensualiteit. In de juiste hoedanigheid kunnen deze curven dus een extra gevoel aan een foto meegeven. Een Z-curve doet hetzelfde, maar is

abrupter en komt harder over. Werken met curven voegt extra spanning aan het beeld toe.

Lijnen als onderwerp

Lijnen vind je zoals gezegd overal. Ze zijn recht of krom, gaan omhoog of omlaag, van links naar rechts of andersom. Afhankelijk van de vorm en de oriëntatie zijn ze als statisch of dynamisch te beschouwen.

Een klimop tegen een beuk. Het zijn de lijnen die de foto maken, van zowel de takjes als de nerven in het blad. Omgezet naar zwart-wit komt de nadruk nog meer op de lijnen te liggen.

Alles draait om deze dagpauwoog. De positie in het midden benadrukt dat.

De guilty pleasure bij menig fotohut: een eekhoorn perfect weerspiegeld in het water. De houding van de staart zorgt voor een interessante extra cirkel die je bovendien extra naar de rest van de eekhoorn leidt.

Het denntje heeft geen uitgesproken richting, maar is haast symmetrisch. Door het boompje in het midden (op de verticale as) te zetten benadruk je dat. De vierkante uitsnede legt er alleen nog maar meer de nadruk op. De den staat niet helemaal centraal in de foto, omdat de lucht niet zoveel toevoegt, maar de voorgrond des te meer.

Centraalcompositie

De hiervoor beschreven regels hebben eigenlijk allemaal hetzelfde doel: haal het onderwerp uit het midden. Het is tevens zo'n beetje het eerste dat je hoort bij het begrip compositie: mijd het midden (en vergeet daarmee dus onze standaard manier van kijken). Toch zijn er genoeg aanleidingen die erom schreeuwen centraal in de foto vastgelegd te worden middels een centraalcompositie (ofwel centrale of centrumgerichte compositie). Dat kan echt volledig in het centrum van de foto zijn, maar ook op het midden van de horizontale of verticale as.

Macht

Het midden is onze natuurlijke manier van kijken. Plaats je een onderwerp in het midden, dan maak je dat extra belangrijk. Dit is hét onderwerp, niks meer en niks minder. Dat is de reden waarom prominente personen vaak in het midden van de foto geportretteerd worden. Hetzelfde kun je dus met jouw onderwerp doen.

Vos in een besneeuwde wereld. Door de vele lege ruimte rond de vos benadruk je de eenzaamheid.

Geen uitgesproken richting

Heeft jouw onderwerp geen uitgesproken richting, dan is er eigenlijk ook geen aanleiding deze op een andere plek dan het midden van je beeld te positioneren. Voorbeelden hiervan zijn een solitaire, regelmatig vertakte boom, de meeste bloemen of een frontaal dierportret. Vierkanten, cirkels en regelmatige driehoeken hebben eveneens geen uitgesproken richting.

Symmetrie

Symmetrie kom je in de natuur op verschillende manieren tegen. Allereerst kan het onderwerp perfect symmetrisch zijn, zoals een vlinder of libel met gespreide vleugels, vele bloemsoorten of de bol van een ondergaande zon. Een andere

veelvoorkomende vorm van symmetrie vind je op windstille momenten bij het water, wanneer de omgeving perfect weerspiegeld wordt.

Oogcontact

Kijkt een dier je recht in de ogen aan, dan is er zeer direct contact. Dit benadruk je door de kop in het midden van het beeld te zetten. Houd daarbij wel rekening met de rest van het lichaam.

Eenzaamheid

Wanneer een onderwerp in het midden staat, beschik je over de grootst mogelijke lege ruimte rond je onderwerp. Door een onderwerp klein in het midden te plaatsen, benadruk je de leegte en daarmee de eenzaamheid van het onderwerp.

De accenten bevinden zich in deze foto allemaal aan de randen, van de bomen tot het reliëf. Zie hoe de eenzame boom aan de rechterkant in balans wordt gebracht door de boomgroep linksboven.

Excentrische compositie

Een excentrische compositie is het tegenovergestelde van de centraalcompositie. Het beeld wordt nu niet vanuit het midden opgebouwd, maar juist vanaf de randen.

Driehoekscompositie

Driehoekscomposities behoren tot de oudst gebruikte compositietechnieken. Een driehoek wijst naar boven, waarmee de verbinding met de hemel gemaakt kon worden (vanuit het Christelijk geloof).

Een driehoek straalt stabiliteit en kracht uit. Vanwege de sterkte zie je in de bouw daarom veel driehoeken, van dakconstructies tot bruggen. Ook in de fotografie verschaffen driehoeken stabiliteit. Een gelijkbenige driehoek straalt rust uit, maar kan ook saai overkomen, zeker als de basis van de driehoek parallel loopt met de rand van je foto. Een ongelijkbenige driehoek straalt meer dynamiek uit. De dynamiek neemt verder

toe als de basis van de driehoek niet parallel loopt met de zijkant van de foto.

Driehoeken zijn relatief gemakkelijk te vinden. Verbind drie opvallende elementen met elkaar en je hebt al een driehoek. Rechte waterlopen of wegen lijken richting de horizon steeds smaller te worden en vormen zo eveneens automatisch een driehoek. Hetzelfde gebeurt bij hoge elementen in combinatie met het gebruik van een groothoekobjectief, zoals bij bomen die naar elkaar toe lijken te vallen wanneer de horizon onder het midden geplaatst wordt.

Fysieke driehoeken zijn bijvoorbeeld ook te vinden in schuinstaande of omgevallen bomen. Driehoeken kunnen ook indirect aanwezig zijn, zoals een drietal pollen pijpenstrootje die een denkbeeldige driehoek vormen. Hoewel dus niet fysiek als driehoek aanwezig, werken ze toch bijna even sterk.

Driehoeken zijn niet moeilijk te vinden: van je weg lopende lijnen vormen door het perspectief vanuit zichzelf al driehoeken.

Door het juiste standpunt in te nemen, vormen de afzonderlijke boomvoeten samen een driehoek. Omdat de driehoek naar beneden wijst, krijg je een sterke neerwaartse beleving, anders dan je normaal meestal hebt in een bos. De hoge plaatsing van de 'horizon' draagt daaraan bij.

In dit heuvellandschap zitten meerdere compositietechnieken verborgen die elkaar versterken. De belangrijkste elementen, de dode boom en het kerkje, bevinden zich op het grid van de regel van derden. Het door de zon verlichte struweel vormt een krachtige invoerende lijn richting het kerkje. Daarnaast is er ook een driehoek te ontdekken: dode boom - kerkje - solitaire gekleurde boom. Er zijn dus veel technieken die de aandacht op het kerkje vestigen.

Een driehoek geeft met zijn schuine zijden ook een sterke (kijk)richting aan een foto en maakt het beeld dynamisch. Maak daar dankbaar

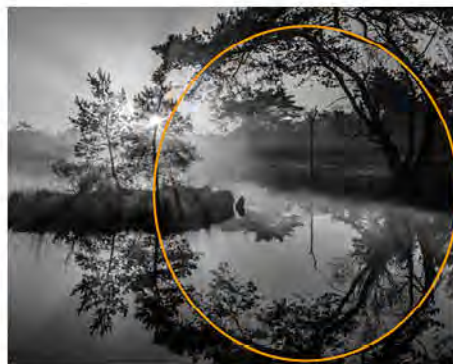
gebruik van, anders heeft de driehoek eigenlijk nog niet zoveel nut. Laat een driehoek naar een markant verdwijnpunt wijzen.

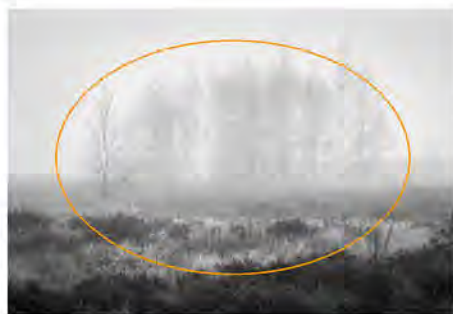
Cirkel- en ovaalcompositie

Bij een cirkel- of ovaalcompositie zijn alle prominente elementen binnen een (meestal denkbeeldige) cirkel of ovaal samengebracht. Daarin ligt de kracht van cirkels en ovalen; ze vormen een nieuwe omlijning, een begrenzing. Het is belangrijk dat de vorm min of meer compleet is om als zodanig ervaren te worden, anders is het louter een curve.

Op een kleine schaal komen fysieke cirkels en ovalen veel voor, denk maar aan de vorm van bloemen. Anders wordt het op de schaal van het landschap. Sterk gekromde bomen en takken bieden soms uitkomst. Halve cirkels en ovalen komen meer voor. Hierbij kan de weerspiegeling in het water uitkomst bieden.

Cirkels zijn vaak incompleet, weerspiegelingen kunnen de vorm completeren.

De groep berken vormt al een denkbeeldige ovaal op zich, maar dat is natuurlijk wel wat gemakkelijk. Op deze plek is verder gezocht naar interessante aanvullingen. De lichte grassen vallen op tussen de donkere heide en bieden een 'podium' voor de berken, waardoor je blik veel sterker gevangen wordt.

Horizontaalcompositie

Alle elementen binnen het beeld met een horizontaalcompositie zijn gerangschikt op of rond een (denkbeeldige) horizontale lijn. Het werken met een horizontale lijn verschaft rust, duidelijkheid, maar zorgt ook voor een zekere passiviteit.

Verticaalcompositie

Een verticaalcompositie heeft als resultaat een actievere uitstraling dan een horizontaalcompositie (zie hoofdstuk 'Beeldelementen en beeldaspecten').

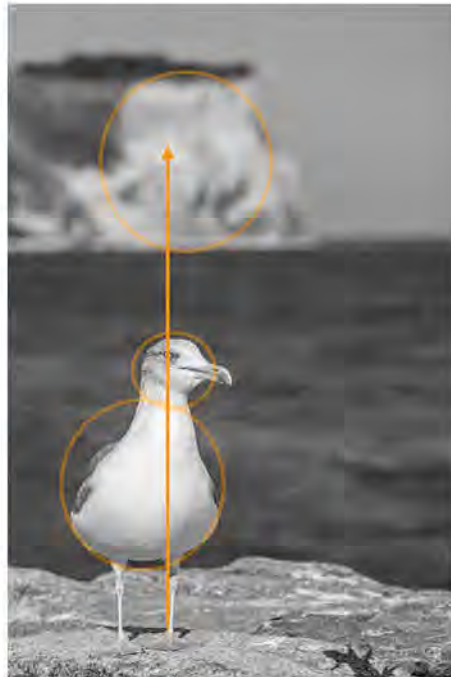
Twee smienten dobberen achter elkaar aan in een horizontaalcompositie.

In een verticaalcompositie worden alle elementen, hier een mantelmeeuw en een klif, verticaal geordend. Dit principe kan overigens ook prima toegepast worden in liggende 'landscape' foto's.

Diagonaalcompositie

Naast een horizontaal- en verticaalcompositie kun je kiezen voor een diagonaalcompositie (ook wel diagonale compositie). Let op, dit is wat anders dan de Diagonaalmethode. Van de drie eenvoudige compositiemethoden (horizontaal, verticaal en diagonaal) zorgt de diagonaalcompositie voor de meeste spanning.

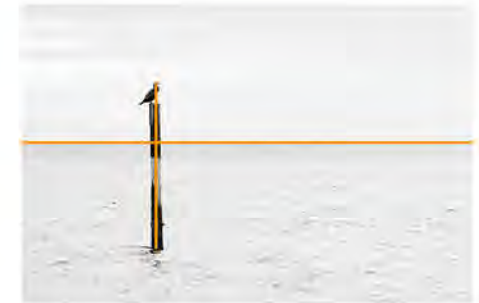
Het beeld bouwt zich op rond een diagonaal. Het begint subtiel linksonder en eindigt met een 'explosie' rechtsboven.

Kruiscompositie

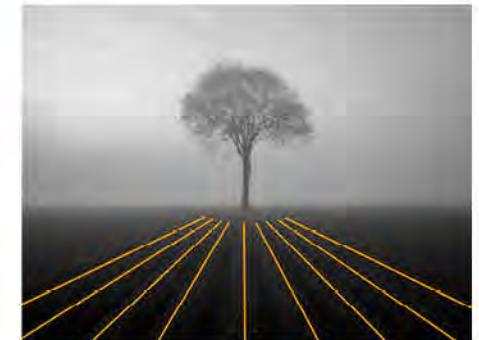
Een kruis is een heel sterke vorm, denk alleen maar aan de betekenis in het christelijke geloof. In de natuur komen kruisen niet zo veel voor. Ze kunnen onder andere gevonden worden bij boomstammen, biddende vogels en perfect ronde onderwerpen, zoals de zon, omdat ronde onderwerpen perfect symmetrisch zijn en alle aandacht

Een aalscholver op een paal, doorsneden door de horizon, een eenvoudige kruiscompositie.

Een eenzame boom te midden van een net geploegde akker. Alle lijnen lijken door de perspectiefwerking naar de boom te leiden.

direct naar het midden uit gaat. De horizon biedt in een open landschap een helpende hand als horizontale lijn. De meeste kruiscomposities vind je bij menselijke elementen, zoals palen, masten en in de architectuur van gebouwen.

Radiale compositie

Bij een radiale compositie heeft alles één verdwijnpunt. Dit werkt alleen bij nagenoeg rechte lijnen. Hoe meer lijnen naar dit punt voeren, hoe sterker de radiale compositie werkt. Een radiale compositie vind je dan ook vooral in een menselijke

omgeving. Het eenvoudigst om te gebruiken zijn wegen, maar gebouwen bieden uiteraard nog veel meer lijnen. Radiale composities vind je ook in akkers met strakke ploegsporen of ontkiemende plantjes. In de natuur zijn zonneharpen de ultieme vorm van een radiale compositie.

Rechthoekcompositie

Rechthoeken zijn door hun strakke vorm en uitgesproken richting krachtige hulpmiddelen voor een compositie. Een rechthoek is echter ook statisch en symmetrisch, waardoor de compositie